

GRASALKOVIČOVCI V BECKOVE

Anton Grasalkovič - slovenský šľachtic, gróf a významný uhorský politik, nar. 6.3.1694 Mojmírovce, umrel 1.12.1777 v Gödöllő (Jedľovo), Maďarsko. Meno: Grassalkovich, Grassalkovics.

Predkovia Antona Grasalkoviča pochádzali boli Chorváti. Už v roku 1405 sa spomína ich predok Grgur Krišakov (1). Jeho potomkovia ušli pred Turkami do okolia Šoprona možno ešte v 16. storočí a v polovici 17. storočia získali menší majetok na Slovensku v Nitrianskej župe. Starí rodičia István Grašalkovič a Erzsébet Raymannus umreli v roku 1680 a 1682 v Beckove (2). Otec **Ján Grasalkovič** (1656-1716) bol chudobný zeman (3), narodil sa v Mojmírovciach (Urmín) – písal sa ako Ján Krassalkovych (4) a

v Beckove bol hospodárskym správcom hradu a panstva. S manželkou Zuzanou, rod. Egresdy (1666-1724) mali 4 dcéry a dvoch synov. Staršia dcéra sa narodila v Beckove, kde ju aj pokrstili.

Anton I. Grasalkovič sa narodil a vyrastal v Mojmírovciach (Urmíne), kam sa rodina vrátila. Študoval na Piaristickom gymnáziu v Nitre a súkromne právo u Andreja Dubnického (1711-1715) v Trnave. V roku 1715 zložil advokátske skúšky a pracoval na kráľovskom súde v Budíne. Urobil závažnú úradnícku kariéru ako právnik a národohospodár, postupoval od kráľovského právneho zástupcu (1720 - lat. Causarum Regalium Director) cez komorského radcu (1724) a kráľovského personála (1731 - 1748), predsedu Uhorskej komory (1748 – 1771), strážcu uhorskej kráľovskej koruny (od 1751 do smrti) po tajného radcu. Zreformoval činnosť Uhorskej komory, čím zvýšil jej príjmy, ako aj príjmy kráľovskej pokladnice. Za služby kráľovskej korune vo vojenstve (vyzbrojovanie a zásobovanie uhorskej armády), finančníctve a zahraničnom obchode získal postavenie jedného z najbohatších uhorských magnátov. Kráľ Karol III. ho povýšil do barónskeho (1732) a neskôr Mária Terézia do grófskeho stavu (5.4.1743 - „de Gyarak“ – z Kmeťova), stal sa novohradským a aradským županom. Staral sa o osídľovanie voľnej pôdy v Dolnej zemi roľníkmi zo Slovenska (5). Bol vyznamenaný krížom Rádu sv. Štefana.

Zveľaďoval aj svoje osobné majetky, ktoré mal v Bratislave, v obciach Komjatice, Černík, Kmeťovo, Horný a Dolný Vinodol, Ivanka pri Dunaji a v Peštianskej župe medzi Dunajom a Tisou (Godollő, Hatvan, Bag). Staval moderné kaštiele obklopené záhradami, napr. kaštieľ v Ivanke pri Dunaji, v Komjaticiach (zbúraný), v maďarskom meste Gedelov – Gödöllő (6), kde v roku 1751 uvítal aj Máriu Teréziu (7). Známy je jeho bratislavský palác, dnes sídlo prezidenta republiky (predtým, od roku 1867 letné sídlo Františka Jozefa II.), ktorý bol v svojej dobe najkrajším rokokovým palácom v meste. Dal ho postaviť v roku 1760 ako svoje letné sídlo (8). Tri generácie rodu vytvorili z paláca významné stredisko hudobného klasicizmu v krajine, keďže v ich domácom orchestri pôsobili významní kapelníci a hudobníci, ale aj hosťujúci renomovaní európski umelci, napríklad Joseph Haydn.

Podieľal sa na barokovej prestavbe Bratislavského hradu, výstavbe piaristického kostola v Nitre, zámku a kostola v Komjaticiach, kostola sv. Michala v Demandiciach (9), kláštora v Máriabesnyő, kde je aj pochovaný a mnohých ďalších.

Anton I. bol trikrát ženatý, prvou manželkou bola vdova Alžbeta Langová (†9.10.1729), druhou Kristína Klobušická (†1738) a treťou jej mladšia sestra Terézia Klobušická (1709 – 20.12.1781). S prvou manželkou počas 7 rokov manželstva nemali deti. Po dvoch rokoch sa oženil s 19-ročnou baronesou Kristínou Klobušickou (1712 – 30.8.1738) z Prešova, spolu mali 5 detí: Františku, vydala sa za Janka Draškoviča, **Antona**, Annu Mariu, vydala sa za Gábora Hallera, Ignáca (†1737) a Terezu

Ilonu. S Teréziou Klobušickou, bezdetnou vdovou po Ferencovi Forgáčovi, sa oženil 9.2.1752 s povolením pápeža Benedikta XIV. Jeho syn Anton Grasalkovič získal kniežací titul.

Anton II. Grasalkovič (24.8.1734 Gödöllő – 5.6.1794 Viedeň), stoličný hospodár v Uhorsku. Vyrastal v Ivanke pri Dunaji, študoval v Bratislave a Viedni. Pokračoval v kariére svojho otca, stal sa bodrockým (1759) a zvolenským (1769) županom, od roku 1767 tajný radca, strážca koruny (1772). Získal kniežací titul (1784). Oženil sa (1758) v Beči s Máriou Annou Esterházi de Galántha (1739 - 1820), mali 8 detí. Podporoval hudobný život v Bratislave.

Anton III. Grasalkovič (12.10.1771 Bratislava – 1841 Gödöllő) zdedil kniežací titul ako jediný syn, ktorý dožil dospelosti. Oženil sa v roku 1793 s kňaznou Leopoldinou Esterházi de Galántha (1776 – 1864), ale manželstvo zostalo bezdetné, rod Grasalkovič tak vymrel po meči. Majetok v bačsko-bodročskej župe (108.663 jutier) zdedil manžel Antonovej sestry gróf Mihaly Viczay. Predal ho bankárovi Georgovi Simonovi von Sini, ten belgickej banke, od ktorej ho odkúpila maďarská koruna v roku 1867, a tak sa kaštieľ v Gödöllő stal letným sídlom kráľa Františka Jozefa a kráľovnej Alžbety. V súčasnosti sú miesta narodenia a úmrtia troch Grasalkovičovcov prístupné širokej verejnosti a turistom na Slovensku i v Maďarsku (10).

POZNÁMKY

1. Ladislav Heka, Grofovi Grašalkovići (Grassalkovich) i kolonizacija Bačke, s. 13; in: http://godisnjak.zkvh.org.rs/attachments/article/204/godisnjak2011_9_55.pdf
2. c.d. 1, s. 54: D2. **István**, +Becko 1680; m.Erzsebet Rajmannus, dau.of Pal Raymannus by Dorottya Racsay;
3. – alebo Ivan Grašalkovič, maď. János (c.d. 1, s. 13);
4. Milan Šišmiš, Osobnosti Beckova, s. 183. Beckov 1, WillArt Nové Mesto nad Váhom 2006.
5. S poddanými, ktorí prišli zo Slovenska uzatváral zmluvy v Ečeri (1728), v Kerepeši (1729), v Čemeri a Veľkej Tarči (1731), Išasegom (1731), 1735 Sédom (1735), v Židovom (Vácegres, 1744), Kóšpallagom (1750);
6. Dal postaviť asi 13 kúrií a kaštieľov, 7 palácov...
7. In: http://www.kiralykastely.hu/oldal.137.maria_terezia_ismet_godollon
8. Rozprestieral sa na ploche 17 000 m² obklopený parkom na 29 ha.
9. ...a 33 kostolov, kaplniek: Bag, Csiktarcsa-Nagytarcsa, Csomor, Dany, Dunakeszi, Ecser, Godollő, Hatvan, Isaszeg, Kerepes, Lőrinci, Mariabesnyő, Pest, Soroksar, Sződ, Vácegres -
– in: c.d. 1, s. 20;
10. Súčasťou kaštieľa v Mojmírovciach je stála expozícia pripomínajúca všetkým návštevníkom, že Mojmírovce sú rodiskom grófa Grasalkoviča. Sálu zdobia portréty samotného Antona Grasalkoviča a jeho panovníčky Márie Terézie, v životnej veľkosti od akademickej maliarky Jarmily Veľkej, vyrezávané makety najvýznamnejších stavieb, ktoré dal postaviť, dobové erby a brnenia a veľkoplošný oblúkový obraz s výjavom znázorňujúcim korunováciu Márie Terézie od akademickej maliarky Táni Žitňanovej. <http://www.kastielmojmirovce.sk/historia/32-manor-house-mojmirovce/historia/72-anton-grasalkovic>

PRAMENE

1. Ladislav Heka, Grofovi Grašalkovići (Grassalkovich) i kolonizacija Bačke, s. 11-55
http://godisnjak.zkvh.org.rs/attachments/article/204/godisnjak2011_9_55.pdf
2. Milan Šišmiš, Osobnosti Beckova, s. 183. Beckov 1, WillArt Nové Mesto nad Váhom 2006.
3. Internet: a) http://sk.wikipedia.org/wiki/Anton_I._Grasalkovi%C4%8D
b) <http://www.oslovma.hu/index.php/sk/historia/166-historia3-historia3/944-po-stopach-achtica-antona-grasalkovia> ;
c) http://www.historickarevue.com/archiv_65.html

Palác v Bratislave

Palác v Gödöllő

Kláštor
v Mariabesnyő

Kaštieľ v Komjaticiach (zbúraný)

Palác v Baji, Bačka

Sombor, Bačka

Mojmírovce – rodný dom

TU SA NARODIL 6. 3. 1694
GRÓF ANTON GRASALKOVIČ,
REFORMÁTOR A MECENÁŠ
UMENIA V 18. STOROČÍ.
VENUJE OBEC

1994

Erb Grasalkovičovcov s iniciálami Márie Terézie

Pamätná tabuľa v
Debró

Fotografie: Archív BN a internet

DB